

Brussel, 30 maart 2026
(OR. en)

7887/26

SOC 180
EMPL 82
ECOFIN 400
MI 307
EDUC 102
JEUN 47
ENV 303
ENER 155
DIGIT 86
TOUR 15
CULT 42
JAI 408

BEGELEIDENDE NOTA

van: de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur

ingekomen: 30 maart 2026

aan: mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie

nr. Comdoc.: COM(2026) 138 final

Betreft: VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S
Tussentijdse evaluatie van het actieplan voor de sociale economie: belangrijkste resultaten en volgende stappen

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 138 final.

Bijlage: COM(2026) 138 final

Brussel, 30.3.2026
COM(2026) 138 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN
DE REGIO'S**

**Tussentijdse evaluatie van het actieplan voor de sociale economie: belangrijkste
resultaten en volgende stappen**

{SWD(2026) 94 final}

1. INLEIDING

De sociale economie is stevig verankerd als integraal onderdeel van de Europese economie en samenleving, levert een belangrijke bijdrage aan welvaart en concurrentievermogen en vormt een pijler van de veerkracht van Europa.

In de hele Europese Unie (EU) zijn er **meer dan 4,3 miljoen verenigingen, coöperaties, onderlinge maatschappijen, stichtingen en sociale ondernemingen** actief die sociale en milieudoelstellingen boven winst stellen en die participatieve of democratische bestuursmodellen hanteren. Deze organisaties zijn goed voor ten minste **11,5 miljoen banen**, wat neerkomt op ongeveer **6,3 % van de totale werkgelegenheid**, en zijn actief in verschillende sectoren, variërend van zorgdiensten tot de financiële sector, de agrovoedingssector, de detailhandel en de cultuursector ⁽¹⁾.

Op 9 december 2021 heeft de Commissie het **actieplan voor de sociale economie** ⁽²⁾ goedgekeurd met als doel het potentieel van de sociale economie te ontsluiten en de impact ervan te vergroten. Voor het eerst heeft de Commissie een visie en een stappenplan opgesteld met een reeks maatregelen die erop gericht zijn de kadervoorwaarden, de toegang tot zakelijke kansen en de zichtbaarheid van de sociale economie tegen 2030 te verbeteren.

Sindsdien is de geopolitieke situatie veranderd en is uit een reeks overlappende crises gebleken hoe de sociale economie als **bron van veerkracht** fungeert door lokale banen te scheppen en te behouden, gemeenschappen in een geest van solidariteit te mobiliseren en bij te springen waar de markten tekortschieten om **inclusieve groei** te bevorderen. Ze helpt de prioriteiten van de EU om te zetten in **doeltreffende oplossingen voor mensen en plaatsen**, stimuleert sociale innovatie, geeft invulling aan de Europese pijler van sociale rechten ⁽³⁾ en de Unie van gelijkheid en draagt bij aan een meer circulaire en veerkrachtige economie.

Organisaties van de sociale economie **versterken de territoriale cohesie** in stedelijke en plattelandsgebieden, ultraperifere gebieden en grensregio's door middel van een bottom-upbenadering die geworteld is in de gemeenschap. Zij leveren een rechtstreekse bijdrage aan **armoedebestrijding en sociale inclusie**, met name door werkgelegenheid te scheppen en te zorgen voor betaalbare toegang tot diensten. Door mensen in staat te stellen zich te organiseren, te participeren en gezamenlijk oplossingen te bedenken, verbreden en versterken organisaties van de sociale economie de **maatschappelijke betrokkenheid** en het **democratische leven**.

Tegelijkertijd biedt de sociale economie ondersteuning aan **de welvaart en het concurrentievermogen** van Europa. Organisaties van de sociale economie zetten innovatie in ten behoeve van het maatschappelijk welzijn en ontwikkelen nieuwe manieren om goederen en diensten te leveren die voorzien in maatschappelijke behoeften en bijdragen aan de levenskwaliteit in Europa. Zij stimuleren ondernemerschap, met name onder jongeren en kansarme groepen. Zij brengen deze innovaties naar belangrijke economische sectoren, zoals huisvesting en de circulaire economie, en stimuleren modellen die waarde lokaal verankeren.

Organisaties van de sociale economie **versterken het concurrentievermogen** door **hoogwaardige banen te creëren, de arbeidsmarktparticipatie te vergroten en bij te dragen aan gendergelijkheid en geschoolde arbeidskrachten**. Met hun maatschappelijke doelstelling als speerpunt en de betrokkenheid van de werknemers bij

de besluitvorming bevorderen zij stabiele werkgelegenheid, werknemersparticipatie en voortdurende opleiding en omscholing. Sociale ondernemingen die zich richten op arbeidsintegratie combineren bijvoorbeeld werkgelegenheid met ondersteuning op maat om mensen weer aan het werk te krijgen, waarbij zij de nodige vaardigheden en kennis verwerven om de overstap te maken van uitsluiting naar duurzaam werk.

De sociale economie versterkt ook de **paraatheid en strategische autonomie** van Europa en draagt bij tot een grotere economische soevereiniteit door onze industrie, diensten en waardeketens robuuster, diverser en steviger verankerd in lokale gemeenschappen te maken. Dit omvat oplossingen op het gebied van risicodeling, zoals onderlinge verzekeringsmaatschappijen die betaalbare verzekeringen aanbieden aan huishoudens, gemeenschappen en bedrijven, en coöperaties die schonere industrieën en de groene transitie bevorderen via lokale energie-initiatieven en circulaire bedrijfsmodellen.

Europeanen ervaren de meerwaarde van de sociale economie in hun dagelijks leven, zoals blijkt uit de Speciale Eurobarometer over de sociale economie in het leven van de Europeanen ⁽⁴⁾, die in oktober 2025 is gepubliceerd.

Met dit verslag wordt uitvoering gegeven aan de toezegging in het actieplan voor de sociale economie om de uitvoering en impact ervan halverwege te evalueren, de resterende uitdagingen in kaart te brengen en de visie van de Commissie op de sociale economie in de nieuwe geopolitieke context te bevestigen.

Bovendien moeten, zoals in 2024 in het Letta-verslag *Much more than a market* werd gesteld, aanvullende beleidsmaatregelen worden overwogen om het potentieel van de sociale economie ten volle te benutten ⁽⁵⁾. Er zijn gerichte steunmaatregelen en faciliterende kaders nodig om recht te doen aan hun unieke governance modellen, regels voor winsttoerekening en effectgerichte aard. Overeenkomstig deze oproep blijkt dit verslag vooruit en wordt onderzocht op welke punten bestaande instrumenten moeten worden versterkt en waar nieuwe maatregelen nodig zijn om het potentieel van de sociale

economie optimaal te benutten. Het begeleidende werkdocument van de diensten van de Commissie bevat nadere bijzonderheden over het uitvoeringsproces tot dusver en de verschillende raadplegingen van belanghebbenden die de Commissie heeft gehouden.

2. VOORTGANG EN TIJDENS DE UITVOERING GETROKKEN LESSEN

Het actieplan voor de sociale economie is opgebouwd rond drie pijlers en omvat 63 acties. De meeste daarvan zijn inmiddels afgerond of worden momenteel door de Commissie uitgevoerd, terwijl een klein aantal ervan is stopgezet of geheroriënteerd in het licht van nieuwe informatie en marktontwikkelingen.

Dit deel volgt de structuur van het actieplan uit 2021, waarbij de belangrijkste resultaten worden belicht en lessen worden getrokken uit de gebieden waar nog uitdagingen bestaan, om zo de weg vrij te maken voor nieuwe acties.

2.1. Het juiste kader scheppen opdat de sociale economie kan floreren

Een van de belangrijkste mijlpalen tot dusver was de goedkeuring van de **aanbeveling van de Raad van 2023 over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie** ⁽⁶⁾. Zij biedt de lidstaten een gemeenschappelijk kader om de sociale economie in hun beleid te integreren en ondersteunende maatregelen te nemen ter bevordering van een gunstig klimaat voor organisaties van de sociale economie. Dit kader heeft de nationale hervormingen gelegitimeerd en versneld. Tussen 2021 en eind 2025 hadden **21 lidstaten nationale of regionale strategieën voor de sociale economie vastgesteld of waren zij daarmee bezig**. Bovendien hadden 12 lidstaten wetten met betrekking tot de sociale economie aangenomen of hervormd, en waren twee lidstaten daarmee bezig. Dit is een belangrijke ontwikkeling in het strategische en wetgevingslandschap en weerspiegelt de toenemende erkenning van de sociale economie op nationaal niveau.

De inspanningen van de Commissie zijn ondersteund door een **toenemende internationale dynamiek**. De EU-lidstaten en de Commissie hebben bijgedragen aan resoluties van de Algemene Vergadering van de VN en conclusies van de Internationale Arbeidsorganisatie over de sociale en solidaire economie, en de werkzaamheden van de Commissie hebben als input gediend voor de aanbeveling van de OESO over de sociale en solidaire economie en sociale innovatie.

De vooruitgang die tot dusver is geboekt, bevestigt de waarde van een gedeelde EU-visie in combinatie met praktische steun voor de lidstaten. De Commissie heeft daarom **workshops voor wederzijds leren** georganiseerd over onderwerpen als staatssteun, belastingen, strategieën voor de sociale economie, maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten en data. Het instrument voor technische ondersteuning ⁽⁹⁾ ondersteunt vijf lidstaten bij het opstellen van hun strategieën voor de sociale economie door middel van samenwerking en landspecifieke werkzaamheden. Daarnaast heeft de Commissie in 2023 twee werkdocumenten van haar diensten gepubliceerd waarin de bestaande belastingkaders voor organisaties van de sociale economie ⁽⁷⁾ en de niet-discriminerende belasting van liefdadigheidsorganisaties en hun donoren ⁽⁸⁾ worden beschreven, waarmee een gemeenschappelijke kennisbasis en een gemeenschappelijk referentiepunt in de hele EU tot stand worden gebracht.

Om de rechtszekerheid en de kennis over de mogelijkheden op het gebied van **staatssteun** te vergroten, heeft de Commissie een **studie over de toepassing van staatssteunmaatregelen ter ondersteuning van de toegang tot financiering voor**

sociale ondernemingen en de aanwerving van kansarme werknemers ⁽⁹⁾ gepubliceerd. De bevindingen van deze studie zullen als input dienen voor de huidige herziening van de algemene groepsvrijstellingsverordening ⁽¹⁰⁾. Bovendien kunnen overheidsinstanties sinds januari 2024 de verhoogde plafonds voor de-minimissteun van 300 000 EUR ⁽¹¹⁾ en 750 000 EUR over een periode van drie jaar toepassen voor diensten van algemeen economisch belang ⁽¹²⁾. Voorts heeft de herziening van 2025 van de diensten van algemeen economisch belang ⁽¹³⁾ tot doel het voor de lidstaten gemakkelijker te maken om de bouw en renovatie van betaalbare huisvesting te ondersteunen, een gebied waarop organisaties van de sociale economie actief zijn.

Ondanks de vooruitgang die op nationaal en internationaal niveau is geboekt, is er een aanzienlijk **onbenut potentieel op regionaal en gemeentelijk niveau**, waar de autoriteiten het dichtst bij de burgers en de activiteiten van organisaties van de sociale economie staan. Hoewel het aantal initiatieven de afgelopen jaren in veel regio's en gemeenten is toegenomen, blijft de uitwisseling van kennis en praktijken tussen deze regio's en gemeenten beperkt, vooral over de grenzen heen.

Bovendien zorgen beperkende rechtskaders voor rechtsonzekerheid en werpen zij belemmeringen op voor verdere ondersteuning van de sociale economie. Overheidsinstanties beschikken vaak niet over de technische capaciteit op gebieden als staatssteun en maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten. Zo blijkt uit de recente evaluatie van de **richtlijnen inzake overheidsopdrachten** ⁽¹⁴⁾ **dat de integratie van sociale overwegingen in praktijken inzake overheidsopdrachten in de lidstaten niet overal even ver gevorderd is**. Aanbestedende diensten vinden het vaak moeilijk om een evenwicht te vinden tussen transparantie en marktefficiëntie enerzijds en strategische beleidsdoelstellingen anderzijds, en verwachten duidelijke richtsnoeren over hoe zij dit evenwicht kunnen bereiken.

Uitgelicht: de sociale economie en circulariteit

*Organisaties van de sociale economie leveren een belangrijke bijdrage aan de transitie van Europa naar een circulaire economie. Zij zijn actief in elke fase van de productlevenscyclus, van ontwerp en inzameling tot reparatie, hergebruik en recycling. Zij zetten afval om in grondstoffen en creëren daarbij lokale, hoogwaardige banen, onder meer door opleidingen en werkgelegenheid aan te bieden aan mensen met een risico op uitsluiting, vaak in nauwe samenwerking met overheidsinstanties. Het **Circular Cities and Regions Initiative** ⁽¹⁵⁾ laat zien hoe door steden en regio's geleide circulaire strategieën, zoals door de overheid gesteunde hergebruik- en reparatiehubs, circulaire bouw- en sloopregelingen en lokale systemen voor hergebruik van textiel, kansen kunnen creëren voor organisaties van de sociale economie om inclusieve circulaire oplossingen te bieden, **onder meer door overheidsopdrachten te gebruiken om de vraag naar deze diensten te creëren door middel van circulaire en maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten**. Hun bedrijfsmodellen dragen bij aan het verlengen van de levensduur van producten, het verminderen van de uitstoot en het in omloop houden van materialen binnen gemeenschappen. De komende **wetgeving op het gebied van circulaire economie** heeft tot doel een eengemaakte markt voor secundaire grondstoffen tot stand te brengen, het aanbod van hoogwaardige gerecyclede materialen te vergroten en de vraag hiernaar in de EU te stimuleren – allemaal terreinen waarop organisaties van de sociale economie een belangrijke bijdrage kunnen leveren.*

2.2. Mogelijkheden scheppen voor organisaties van de sociale economie om zich te ontwikkelen

Om organisaties van de sociale economie kansen te bieden om op te starten en te groeien, heeft de Commissie maatregelen ingevoerd om het ecosysteem te versterken, de toegang tot financiering te verbeteren, financiering aan te trekken en de capaciteitsopbouw en bedrijfs ondersteuning te versterken.

De toegang tot financiering voor organisaties van de sociale economie is uitgebreid. Voortbouwend op de financieringsinstrumenten voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI) zijn in 2022 **financiële producten gelanceerd in het kader van het beleidsterrein sociale investeringen en vaardigheden van InvestEU**. Er is ongeveer 1,2 miljard EUR aan garanties toegewezen aan uitvoerende partners voor microfinanciering, sociaal ondernemerschap en investeringen in initiatieven met een sociale impact, waarmee ongeveer 90 000 ontvangers van microfinancieringssteun en ongeveer 3 000 sociale ondernemingen worden ondersteund, en waarmee naar verwachting 11,7 miljard EUR aan investeringen zal worden aangetrokken⁽¹⁶⁾. Deze instrumenten bieden toegang tot risicofinanciering voor bedrijfsmodellen die vaak niet binnen de standaard risico-rendementsprofielen vallen, in combinatie met diensten voor bedrijfsontwikkeling. Tot op heden heeft deze steun al bijgedragen aan het creëren of behouden van ongeveer 900 000 banen in de hele EU, en uit rapportages van enkele grote microfinancieringsinstellingen blijkt dat de overlevingspercentages buitengewoon hoog zijn, waarbij de steun ook de meest kwetsbare groepen bereikt⁽¹⁷⁾.

Om de sociale impact van deze financiering verder te vergroten, voert de Commissie een proefproject uit waarbij gemengde steun wordt geboden door financiële instrumenten van het InvestEU-programma te combineren met subsidies in het kader van het EaSI-onderdeel van het Europees Sociaal Fonds Plus⁽¹⁸⁾ (ESF+). Oproepen in het kader van het ESF+ hebben ook de ontwikkeling van markten voor sociale financiering ondersteund door middel van betere toegang tot impactgegevens voor investeringsbeslissingen, lagere transactiekosten voor risicokapitaalinvesteringen in sociale ondernemingen en versterkte netwerken op EU-niveau die aanbieders van microfinanciering en financiering voor sociale ondernemingen vertegenwoordigen. Tegelijkertijd hebben verschillende lidstaten specifieke financieringsinstrumenten en subsidieregelingen in het kader van het ESF+ en het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling⁽¹⁹⁾ ingevoerd en zijn in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit⁽²⁰⁾ een aantal specifieke investeringen en hervormingen uitgevoerd. In totaal zal in het kader van de huidige langetermijnbegroting van de EU (2021-2027) **naar verwachting in totaal meer dan 1,62 miljard EUR aan subsidies en financieringsinstrumenten worden aangetrokken**, in aanvulling op de bovengenoemde 1,2 miljard EUR aan garanties. Hiermee wordt voldaan aan de toezegging van de Commissie om de EU-steun te verhogen ten opzichte van de periode 2014-2020.

De Commissie heeft organisaties van de sociale economie ook geholpen om zich te professionaliseren, hun oplossingen op grotere schaal toe te passen en hun resultaten aan te tonen. **Het Europees Kenniscentrum voor sociale innovatie⁽²¹⁾ heeft een dynamisch kenniscentrum en vijf praktijkgemeenschappen ontwikkeld**. De Commissie heeft ESF+-oproepen gelanceerd ter ondersteuning van sociale experimenten, de overdracht van beproefde sociale innovaties en de opschaling daarvan, onder meer door de oprichting van nationale kenniscentra voor sociale innovatie. Er zijn praktische

instrumenten ontwikkeld, zoals een gedragscode voor het beheer en het gebruik van gegevens in de sociale economie ⁽²²⁾ en **richtsnoeren voor een evenredige aanpak van het meten en beheren van sociale impact** ⁽²³⁾. De **Youth Entrepreneurship Policy Academy**, een gezamenlijk initiatief van de Commissie en de OESO, heeft **beleidsmakers en netwerken van jonge ondernemers samengebracht** via een reeks workshops over beleid en capaciteitsopbouw, met als doel beter beleid te ontwikkelen voor jonge ondernemers, waaronder sociale ondernemers.

Ondanks deze vooruitgang ondervinden organisaties van de sociale economie vanwege hun specifieke bedrijfsmodellen nog steeds meer moeilijkheden bij het verkrijgen van financiële middelen dan reguliere bedrijven. Hoewel uit marktstudies blijkt dat particuliere sociale investeringen de afgelopen jaren zijn toegenomen ⁽²⁴⁾ ⁽²⁵⁾, heeft het ontbreken van een meer gestructureerde en algemeen begrepen aanpak om (geduldig) kapitaal naar sociale doelstellingen te kanaliseren, in combinatie met een laag financieel rendement, het vertrouwen en de vergelijkbaarheid beperkt, waardoor potentiële sociale investeerders worden afgeschrikt. Innovatieve financieringsbenaderingen zijn versnipperd en kleinschalig gebleven.

Bovendien zijn de dekking en de erkenning van duidelijke trajecten voor opleiding en capaciteitsopbouw nog steeds ongelijk verdeeld over de verschillende sectoren en gebieden. De banden met onderwijs- en opleidingsstelsels zijn versnipperd, en een curriculumgerichte aanpak, gezamenlijke competentiekaders en gedegen onderbouwing op het gebied van sociaal en inclusief ondernemerschap zijn nog steeds een uitzondering. Hoewel het aanbod aan incubatie- en acceleratiediensten de afgelopen jaren is toegenomen, is ondersteuning op maat voor sociaal ondernemerschap nog steeds schaars en blijven veel groepen ondervertegenwoordigd en onderbediend. Daardoor krijgen talent en innovatieve sociale bedrijfsmodellen niet altijd de juiste ondersteuning om tot bloei te komen, en wordt het potentieel om een grotere sociale impact te realiseren niet ten volle benut.

2.3. Erkenning van de sociale economie en haar potentieel uitbreiden

De Commissie heeft de zichtbaarheid en geloofwaardigheid van de sociale economie vergroot door communicatiekanalen met het publiek tot stand te brengen en bewustmakingscampagnes te bevorderen. **De EU-gateway voor de sociale economie** ⁽²⁶⁾ **biedt actuele informatie over EU-beleid, -financiering en -initiatieven voor de sociale economie.** De website heeft sinds de lancering in 2023 meer dan 596 000 bezoekers ⁽²⁷⁾ aangetrokken en biedt nuttig materiaal voor beroepsbeoefenaren en beleidsmakers op het gebied van de sociale economie.

De kennisbasis van de EU over de sociale economie is uitgebreid met een studie waarin de sociaaleconomische prestaties van de sociale economie in de verschillende lidstaten met elkaar worden vergeleken ⁽²⁸⁾. Deze studie toont aan dat de sociale economie zowel economische als sociale waarde creëert en bevestigt de meerwaarde van robuustere en beter op elkaar afgestemde gegevens om ontwikkelingen in de loop van de tijd te beoordelen. De Speciale Eurobarometer over de sociale economie in het leven van de Europeanen biedt een eerste EU-basis voor de perceptie, het bewustzijn, de betrokkenheid en de houding van het publiek, met inbegrip van standpunten over de rol van overheidsoptreden. In de publicatie van de Commissie/OESO *Social Economy in Europe: Contributing to Competitiveness and Prosperity* ⁽²⁹⁾ is de kennis verder uitgebreid, onder meer over institutionele regelingen, belastingstelsels en

bedrijfsondersteuning voor de sociale economie in alle EU-lidstaten, evenals sectorale informatie over huisvesting en zorg.

Toch blijven er enkele lacunes bestaan, met name op het gebied van vergelijkbaarheid, als gevolg van verschillen in de dekking en methoden tussen de lidstaten. Het gebrek aan systematische gegevensverzameling op basis van geharmoniseerde definities, administratieve bronnen en uitgebreide statistische instrumenten, zoals satellietrekeningen, bemoeilijkt het monitoren van de voortgang en beperkt de zichtbaarheid van de resultaten voor het publiek. Hoewel gericht onderzoek en samenwerking via deskundigengroepen hebben bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van het kader voor gegevensverzameling en -analyse, is er behoefte aan meer duurzame uitwisselingen om de beleidsvorming beter te onderbouwen. Tot slot kunnen de bekendheid met en het gebruik van de EU-gateway voor de sociale economie toenemen en vragen belanghebbenden om een meer systematische rapportage over de uitvoering van het actieplan.

3. VOORUITBLIK: NIEUWE ACTIES TER VERSTERKING VAN DE SOCIALE ECONOMIE

De Commissie is van plan om voort te bouwen op de tot nu toe geboekte vooruitgang en de resterende belemmeringen voor de ontwikkeling van het ecosysteem van de sociale economie in de EU aan te pakken. Hoewel de aanbeveling van de Raad van 2023 momenteel wordt uitgevoerd, blijft de mate van steun voor de sociale economie sterk verschillen tussen de lidstaten en op de verschillende bestuursniveaus. Er is nog steeds gerichte EU-steun nodig om ervoor te zorgen dat strategieën voor de sociale economie tot doeltreffende maatregelen leiden en een stabiel kader bieden voor de groei van organisaties van de sociale economie.

In de volgende uitvoeringsfase moet daarom prioriteit worden gegeven aan acties die overheidsdiensten ondersteunen en organisaties van de sociale economie in staat stellen om zonder belemmeringen op de eengemaakte markt actief te zijn, die de toegang tot talent, opleiding en financiering verbeteren, die systematisch en vergelijkbaar bewijsmateriaal opleveren ter ondersteuning van beleidsvorming en investeringsbeslissingen en die de impact van de sociale economie onder de aandacht te brengen.

Onze visie voor de komende jaren is duidelijk:

- wij streven naar een **concurrerende sociale economie** die op gelijke voet met andere economische actoren en binnen de gehele eengemaakte markt functioneert en die bijdraagt aan een dynamisch ondernemingsklimaat dat duurzame welvaart en welzijn oplevert voor de mensen en voor de sociale markteconomie van Europa. Dit moet worden ondersteund door geïntegreerde beleids- en rechtskaders.
- wij streven naar een **robuuste sociale economie** met toegang tot financiering die is afgestemd op haar behoeften en wordt ondersteund door erkende trajecten voor opleiding, incubatie en acceleratie, waarmee zowel individueel talent als organisatorische capaciteit wordt ontwikkeld.
- wij streven naar een **erkende sociale economie** die wordt geschraagd door solide onderbouwing en zichtbaarheid, zodat beleidsmakers, markten en het publiek de meerwaarde ervan kunnen onderkennen, waardoor de impact ervan in de hele EU wordt vergroot.

Deze visie sluit volledig aan bij de aanpak die is uiteengezet in het actieplan voor 2021 en de drie pijlers daarvan. Met het oog op de toekomst is dit verslag opgebouwd rond drie prioriteiten en vijf kernactiviteiten, waarbij wordt voortgebouwd op de resultaten van de 63 acties uit 2021 en nieuwe maatregelen worden toegevoegd die in het kader van deze tussentijdse evaluatie zijn vastgesteld. Het zal dienen als referentie voor de toekomstige monitoring van en rapportage over het actieplan.

Tot slot is voor het verwezenlijken van deze visie een gezamenlijke inspanning nodig. De Commissie verzoekt de lidstaten dan ook de aanbeveling van de Raad over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie volledig uit te voeren en bij hun strategieën en beleidsmaatregelen rekening te houden met de bevindingen en nieuwe acties die in deze tussentijdse evaluatie zijn uiteengezet.

3.1. Geïntegreerde kaders voor een concurrerende sociale economie

De voortdurende inspanningen van de Commissie om het ondernemingsklimaat in zijn geheel te verbeteren, komen de sociale economie ten goede door operationele belemmeringen weg te nemen en meer groeimogelijkheden te creëren. Initiatieven die gericht zijn op het stimuleren van het concurrentievermogen van de EU, het verdiepen van de eengemaakte markt en het bevorderen van de spaar- en investeringsunie kunnen helpen om organisaties van de sociale economie in reguliere waardeketens te integreren, particulier kapitaal aan te trekken en de toegang tot financiering te verbeteren. Vereenvoudiging kan ook leiden tot een vermindering van de onevenredige administratieve lasten en nalevingskosten waarmee kleinere organisaties vaak te maken hebben.

Voor de sociale economie zijn geïntegreerde beleids- en rechtskaders nodig om duurzame en innovatieve oplossingen op te schalen en te bevorderen. Wanneer de juiste voorwaarden aanwezig zijn, kunnen organisaties van de sociale economie in alle economische sectoren en gebieden tot bloei komen en hoogwaardige banen, producten en diensten opleveren voor iedereen in de EU, ook voor de meest kwetsbaren. Daarom is het met name belangrijk om de kadervoorwaarden te verbeteren en ervoor te zorgen dat het beleid daar wordt uitgevoerd waar het ertoe doet, ook in regio's en gemeenten.

Kernactiviteit 1: meerlagig bestuur en uitvoering in de praktijk versterken

De nationale autoriteiten spelen een sleutelrol bij het tot stand brengen van het overkoepelende strategisch en juridisch kader voor de sociale economie. Regionale en lokale overheden fungeren daarbij vaak als schakel tussen de nationale beleidsvorming en de lokale uitvoering en spelen een cruciale rol bij het afstemmen van nationale prioriteiten op lokale behoeften. Zij kunnen organisaties van de sociale economie rechtstreeks ondersteunen en met hen samenwerken om hun beleidsdoelstellingen te verwezenlijken.

Een beter gecoördineerde en geïnformeerde aanpak zou deze autoriteiten een duidelijker en doeltreffender beleidskader bieden om de sociale economie te ondersteunen en de impact ervan te maximaliseren en zou organisaties van de sociale economie in staat stellen hun successen en uitdagingen te delen.

De Commissie zal:

- **een toolkit ter ondersteuning van regionaal en lokaal beleid op het gebied**

van de sociale economie ontwikkelen.

- haar werkzaamheden met overheidsinstanties, gemeenschappen van belanghebbenden en netwerken intensiveren om de uitwisseling van beste praktijken, gezamenlijke projecten en doeltreffende maatregelen voor de sociale economie in alle gebieden te bevorderen en daarbij de nationale inspanningen ondersteunen en aanvullen. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan plattelandsgebieden in het kader van het EU-actieplan voor het platteland⁽³⁰⁾, het plattelandspact en de strategie voor generatievernieuwing in de landbouw⁽³¹⁾.
- in 2028 een voortgangsverslag publiceren over de uitvoering van de aanbeveling van de Raad over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie.
- de sociale economie integreren in externe samenwerking en internationale dialogen door specifieke opleidingen, de ontwikkeling van vaardigheden en steun voor sociaal ondernemerschap aan te bieden aan overheidsinstanties en projecten uit te rollen in derde landen, waaronder (potentiële) kandidaat-lidstaten, zoals het komende sociaalondernemersfonds voor het zuidelijk nabuurschap, overeenkomstig de prioriteiten van het pact voor het Middellandse Zeegebied⁽³²⁾.

Uitgelicht: de sociale economie, cultuur en toerisme

Organisaties van de sociale economie zijn de drijvende krachten achter de culturele vitaliteit, creatieve innovatie en het duurzame toerisme in Europa. Zij ondersteunen de culturele en creatieve sectoren en hun werknemers. Zij behouden en bevorderen het cultureel erfgoed en bieden toegankelijke ruimten voor culturele participatie en het gemeenschapsleven in wijken en plattelandsgebieden.

In de creatieve en culturele sector stimuleert de sociale economie experimenten, samenwerking en gedeeld eigendom op gebieden die variëren van media en podiumkunsten tot design en ambachten. In het toerisme worden door gemeenschappen geleide initiatieven gestimuleerd die duurzame activiteiten bevorderen, het landschap beschermen, lokale bedrijven ondersteunen en ervoor zorgen dat de voordelen binnen de gemeenschap blijven.

*Door cultuur, creativiteit en duurzaam toerisme aan elkaar te koppelen, zorgt de sociale economie ervoor dat de territoriale identiteit wordt versterkt, dat de lokale bevolking meer zeggenschap krijgt en dat de lokale economieën worden gediversifieerd; bovendien worden banen gecreëerd en wordt bijgedragen aan een veerkrachtigere, mensgerichte ontwikkeling van de Europese regio's. De Commissie zal transnationale partnerschappen ondersteunen om vanuit de gemeenschap geleide modellen voor duurzaam toerisme op basis van de beginselen van de sociale economie te testen en op te schalen. Daarnaast is de komende **EU-strategie voor duurzaam toerisme** gericht op het vormgeven van een concurrerend, duurzaam en inclusief toerismemodel waarin lokale gemeenschappen worden ondersteund.*

Kernactiviteit 2: regels en kaders geschikt maken voor de sociale economie

Overheidsinstanties kunnen **overheidsopdrachten** inzetten als een strategisch instrument om hoogwaardige openbare diensten te verlenen en specifieke beleidsdoelstellingen na te streven, zoals het bevorderen van werkgelegenheid en sociale inclusie, het waarborgen van fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden, het verbeteren van de toegankelijkheid en inclusief ontwerp voor iedereen, en het creëren van verantwoorde toeleveringsketens. Overheidsopdrachten bieden organisaties van de sociale economie mogelijkheden om hun toegang tot de markt te verbeteren en diensten aan de gemeenschap te verlenen. Niettemin blijkt uit de gegevens dat het principe van de laagste prijs nog steeds de meest gangbare norm is en dat sociale overwegingen bij overheidsopdrachten niet systematisch of consequent worden toegepast.

Bovendien kan **samenwerking met reguliere bedrijven**, onder meer via de levering van goederen en diensten, de sociale economie versterken en bedrijven helpen hun duurzaamheidsdoelstellingen te verwezenlijken. Organisaties van de sociale economie spelen echter vaak een kleine rol in toeleveringsketens als gevolg van een gebrek aan wederzijds begrip, culturele en operationele belemmeringen en onvoldoende strategische steun om de markttoegang te verbeteren en nieuwe sectorale waardeketens te ontwikkelen.

De Commissie zal:

- **mogelijkheden onderzoeken om de toepassing van maatschappelijk verantwoorde praktijken op het gebied van overheidsopdrachten te bevorderen**, waaronder het hanteren van de beste prijs-kwaliteitsverhouding en het voeren van collectieve onderhandelingen, in het kader van de lopende **herziening van de EU-richtlijnen inzake overheidsopdrachten**, en **richtsnoeren** voor de uitvoering ervan opnemen in haar instrumentarium ter ondersteuning van regionaal en lokaal beleid op het gebied van de sociale economie.
- een meer systematische integratie van organisaties van de sociale economie in de waardeketens van reguliere bedrijven bevorderen, onder meer door **een oproep tot het indienen van voorstellen te lanceren om samenwerkingsverbanden tussen bedrijven op te schalen**.

Uitgelicht: de sociale economie en energie

De sociale economie speelt een rol bij het waarborgen van een rechtvaardige en inclusieve transitie naar groene energie. Energiegemeenschappen en andere door burgers geleide initiatieven bieden lokale actoren de mogelijkheid om activa voor hernieuwbare energie, variërend van zonne- en windmolenparken tot stadsverwarmingssystemen, gezamenlijk in eigendom te hebben en te beheren. Deze organisaties zorgen ervoor dat de waarde binnen de gemeenschap blijft, stellen burgers in staat actief deel te nemen aan de transitie en kunnen bijdragen aan het terugdringen van energiearmoede, bijvoorbeeld door kwetsbare groepen betere toegang te bieden tot betaalbare energie. Ze kunnen ook hoogwaardige lokale werkgelegenheid scheppen op gebieden als installatie, onderhoud en energieadvies.

Om klimaatmaatregelen te koppelen aan tastbare voordelen voor de gemeenschap, is het van cruciaal belang om actoren van de sociale economie te erkennen in nationale energie- en klimaatplannen, hun toegang tot netwerken en financiering te faciliteren en met hen rekening te houden in EU-financieringsinitiatieven en -programma's, alsook in plannen die door de EU worden gefinancierd en door de lidstaten worden beheerd. De Commissie zal het gebruik van energiegemeenschappen stimuleren door middel van een

*aanbeveling van de Commissie over energiegemeenschappen en zelfverbruik, als onderdeel van het **energiepakket voor burgers**. Met dit plan wordt onder meer het delen van kennis gestimuleerd en wordt de kennisbasis over energiegemeenschappen versterkt, onder meer door **steun te verlenen aan een specifieke praktijkgemeenschap voor overheidsafnemers** en door na te gaan welke voorwaarden nodig zijn om door burgers geleide energie-initiatieven mogelijk te maken. Lokale overheden kunnen ook een sleutelrol spelen bij het faciliteren van dergelijke initiatieven en zullen worden ondersteund om dit potentieel te benutten.*

Ook **staatssteun** is een belangrijk instrument waarmee overheidsinstanties de sociale economie kunnen ondersteunen. Zo kunnen organisaties van de sociale economie die sociale en gezondheidsdiensten verlenen, beperkingen ondervinden bij het verkrijgen van steun vanwege de overmatige afhankelijkheid van het plafond voor de-minimissteun, waarmee overheidsinstanties steun kunnen verlenen tot een bepaalde drempel zonder dit aan de Commissie te melden. Hoewel dit kleinschalige diensten ten goede kan komen, hebben aanbieders van sociale diensten behoefte aan substantieelere financieringsmogelijkheden die aansluiten bij doelstellingen van algemeen belang, maar die als juridisch riskant worden beschouwd.

De Commissie zal:

- **werken aan de herziening van de algemene groepsvrijstellingsverordening en aan de verduidelijking van de desbetreffende staatssteunregels** om het voor overheidsinstanties eenvoudiger en gemakkelijker te maken om de sociale economie te financieren buiten het kader van de-minimissteun.⁽³³⁾
- **specifieke richtsnoeren ontwikkelen om de lidstaten te ondersteunen bij het ontwerpen van staatssteunmaatregelen voor maatschappelijke ondersteuning en sociale investeringen**, zoals aangekondigd in de mededeling over de *Uitvoering van de Clean Industrial Deal I*⁽³⁴⁾.

Tot slot zijn er, om het concurrentievermogen en de prestaties van organisaties van de sociale economie op de eengemaakte markt te stimuleren, extra inspanningen nodig om ervoor te zorgen dat de juridische en fiscale kaders beter worden afgestemd op de specifieke kenmerken van bedrijfsmodellen van de sociale economie.

De Commissie zal:

- **rechtskaders ter ondersteuning van de sociale economie blijven bevorderen**. Dit omvat onder meer het stimuleren van regelingen waarmee werknemers hun bedrijf kunnen overnemen door middel van een succesvolle uitvoering van de aanbeveling van de Commissie inzake bedrijfsoverdrachten.
- **nagaan of gerichte rechtskaders**, zoals het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, waar nodig moeten worden verbeterd.
- **door middel van een studie onderzoeken of effectgerichte bedrijven te maken hebben met specifieke belemmeringen**, zoals erkenning en toegang tot financiering, met als doel informatie te verstrekken voor mogelijke toekomstige beleidsmaatregelen ter bevordering van het meten en communiceren van maatschappelijke impact en ander verantwoord ondernemerschap.
- **samen met de OESO een diepgaande analyse uitvoeren van nationale belastingmaatregelen voor de sociale economie**, met inbegrip van belastingbeleid dat investeringen in organisaties van de sociale economie stimuleert.

3.2. Investerings, vaardigheden en capaciteit voor een robuuste sociale economie

Voor een robuuste sociale economie zijn zowel een goed functionerend financieel ecosysteem als sterke vaardigheden en organisatorische capaciteit nodig. Het opzetten van duidelijkere kaders voor sociale investeringen en het versterken van vaardigheden, incubatie en ondersteuning van ondernemerschap, alsook specifieke leertrajecten voor sociaal ondernemerschap, zijn van essentieel belang om organisaties van de sociale economie te helpen talent aan te trekken, te groeien, te innoveren en in te spelen op dringende sociale behoeften.

Kernactiviteit 3: het ecosysteem voor sociale investeringen versterken

Gezien de diversiteit aan modellen van de sociale economie en de dynamische aard van sociale impact, kunnen sociale investeringen niet eenvoudig worden vastgelegd in vastomlijnde definities of uniforme criteria. De geleidelijke opkomst van gemeenschappelijke referentiepunten en rapportagepraktijken kan echter de onzekerheid voor beleggers en intermediairs verminderen, de vergelijkbaarheid waar nodig verbeteren en helpen de transactiekosten binnen de perken te houden.

Om het vertrouwen en de vergelijkbaarheid te vergroten en ervoor te zorgen dat investeringen op grote schaal aan sociale doelstellingen kunnen worden besteed, **zal de Commissie:**

- **het kader voor particuliere sociale investeringen versterken** door de meest relevante normen, meetdefinities, begrippen en methoden te consolideren en te systematiseren. Daartoe **zal zij, in samenwerking met de OESO, een vrijwillig, marktgestuurd kader van beleggingsdoelstellingen onderzoeken, ondersteund door resultaatmodellen en -indicatoren.** Dit helpt beleggers om beleggingsstrategieën op een consistente en flexibele manier te ontwikkelen, te beoordelen en te vergelijken.
- **de komende herziening van de regeling voor Europese durfkapitaalfondsen** ⁽³⁵⁾ (EuVECA) aangrijpen als een gelegenheid om de doeltreffendheid van het regelgevingskader voor durf- en groeikapitaalinvesteerders te beoordelen. Vooruitgang op dit gebied zal ook ten goede komen aan investeringen met een sociale impact, waaronder gebruikers van het keurmerk van het Europees sociaalondernemerschapsfonds ⁽³⁶⁾ (EuSEF).

Voor de sociale economie is financiering nodig die aansluit bij haar governance modellen, risico-rendementsprofielen en vaak kleinschalige behoeften. Tekortkomingen in de kennis over wie de sociale economie financiert, de geschiktheid van financiële producten en de gevolgen voor begunstigden vormen een belemmering voor het ontwerpen en inzetten van passende financieringsinstrumenten en het opschalen daarvan. Traditionele kredietverstrekkers blijven terughoudend, gespecialiseerde intermediairs zijn onvoldoende zichtbaar op de markt, hoge transactiekosten schrikken kleinere investeerders af en beperkingen op de regels voor winsthervreiding bij sociale ondernemingen beperken aandelenbeleggingen. Bij het voorbereiden van het volgende meerjarig financieel kader door de EU is het van cruciaal belang om trajecten voor financiering en technische bijstand uit te werken waarmee organisaties van de sociale

economie in alle gebieden toegang krijgen tot financiering en ten volle gebruik kunnen maken van EU-fondsen en -instrumenten.

Om meer inzicht te krijgen in de financiering van de sociale economie en financieringsinstrumenten te verfijnen, zal de Commissie:

- in het kader van de InvestEU-advieshub **een rapport opstellen over financiële intermediairs** die diensten verlenen aan organisaties van de sociale economie, en een ander rapport in samenwerking met haar deskundigengroep inzake de sociale economie en sociale ondernemingen (Geces) over **het verbeteren van de toegang tot financiering** voor organisaties van de sociale economie.
- **een proefproject uitvoeren om de effecten en resultaten op het niveau van de begunstigden van de financiële instrumenten van het InvestEU-programma voor microfinanciering en sociale ondernemingen te beoordelen.**
- **de haalbaarheid onderzoeken van het overnemen van innovatieve oplossingen om particulier kapitaal aan te trekken**, bijvoorbeeld door een studie te starten naar het mogelijke gebruik van slapende activa voor het verstrekken van overheidsgaranties en door een handboek voor vermogensbeheerders en beleidsmakers over het overnemen van het Franse model van 90/10-fondsen te publiceren.
- **de Europese gedragscode voor de verstrekking van microkrediet herzien** om ervoor te zorgen dat microfinanciering blijft voorzien in de behoeften van ondervertegenwoordigde ondernemers en mensen in kwetsbare situaties. De geactualiseerde code heeft tot doel de sociale dimensie van microfinanciering te versterken, het kader af te stemmen op de nieuwe realiteit in de sociale economie en certificering toegankelijker, efficiënter en beter afgestemd op diverse institutionele modellen te maken.

Uitgelicht: de sociale economie en huisvesting

*Organisaties van de sociale economie spelen een belangrijke rol bij het aanbieden en financieren van toegang tot betaalbare, vanuit de gemeenschap geleide, sociaal inclusieve en toegankelijke huisvestingsoplossingen. Modellen zoals woningcorporaties zonder of met een beperkt winstoogmerk, coöperaties, stichtingen en gemeenschappelijke grondtrusts kunnen wooneenheden bouwen, promoten, bezitten of beheren, terwijl overschotten worden geherinvesteerd en bewoners de mogelijkheid krijgen om rechtstreeks mee te beslissen over het bestuur ervan. Deze organisaties kunnen helpen het aanhoudende tekort aan woningen en de prijschommelingen te verminderen, waardoor de prijzen op de lange termijn betaalbaar blijven. Ze kunnen ook inclusieve wijken ontwikkelen door huisvesting te combineren met werkgelegenheid en sociale en gemeenschapsvoorzieningen, zowel op het platteland als in stedelijke gebieden. Door organisaties van de sociale economie te betrekken bij huisvestingsstrategieën, hen te helpen technische, regelgevende en wettelijke belemmeringen weg te nemen en hun toegang tot passende financiering te vergemakkelijken, kunnen zij meer bijdragen tot het recht op fatsoenlijke, betaalbare, duurzame en hoogwaardige huisvesting in elk land, met name in gebieden waar de woningmarkt onder druk staat en voor kwetsbare groepen. **Het Europees plan voor betaalbaar wonen** (37) **biedt een alomvattend actiekader voor alle niveaus en geeft inzicht in de financiële mogelijkheden op dit gebied; tevens wordt***

benadrukt dat de Commissie investeringen in woningaanbieders zonder of met een beperkt winstoogmerk zal faciliteren.

Kernactiviteit 4: vaardigheden, opleidingen en ondernemerschap opschalen

Sociaal ondernemerschap komt niet systematisch aan bod in het formele onderwijs, en veel organisaties van de sociale economie, met name in de opstart- en opschalingsfase, hebben nog steeds geen toegang tot specifieke vaardigheidstrainingen en organisatorische ondersteuning. De steun voor inclusief ondernemerschap is inconsistent en sluit vaak onvoldoende aan bij modellen van de sociale economie, met name voor aspirant-ondernemers uit ondervertegenwoordigde groepen die verborgen belemmeringen ondervinden bij het verkrijgen van toegang tot incubatiediensten, netwerken en financiering.

Overeenkomstig de in de vaardigheidsunie geschetste visie zal de Commissie:

- **modellen voor sociale en inclusieve bedrijfsincubatie bevorderen via een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen en erkende competentiekaders voor sociaal ondernemerschap ondersteunen**, onder meer door middel van acties voor wederzijds leren.
- Samen met de OESO **de kennisbasis over sociaal en inclusief ondernemerschap verbeteren** door middel van studies over de integratie van sociaal ondernemerschap in nationale leerplannen en leertrajecten, de rol van sociaal ondernemerschap bij het activeren van NEET's en het formaliseren van werk, en een nieuwe editie van het verslag "Missing Entrepreneurs".

Uitgelicht: de sociale economie en de digitale transformatie

Organisaties van de sociale economie ontwikkelen en gebruiken betrouwbare, inclusieve digitale oplossingen die het algemeen belang dienen en de digitale kloof verkleinen. Met hun governancestructuur zijn zij de ideale voorvechters van verantwoord gegevensbeheer, van digitale platformcoöperaties tot sociale techbedrijven die toegankelijkheid, zorg en onderwijs bevorderen. Zij beschouwen gegevens als een gezamenlijk instrument en zorgen ervoor dat informatie wordt verzameld, gebruikt en beheerd op een manier die de privacy, de grondrechten, de transparantie en de belangen van de gemeenschap respecteert. Bovendien helpen organisaties van de sociale economie werknemers en begunstigen bij het ontwikkelen van hun digitale mogelijkheden en vaardigheden, waardoor een digitaal ecosysteem wordt bevorderd waarin technologie zowel de sociale cohesie als het concurrentievermogen versterkt. De Commissie zal de kennisbasis over digitalisering en artificiële intelligentie in de sociale economie versterken om de invoering van betrouwbare, toegankelijke en inclusieve technologieën, waaronder "distributed ledger"-technologieën, te ondersteunen en een beter inzicht te krijgen in de gevolgen ervan voor de organisaties en hun werknemers.

3.3. Bewijs, zichtbaarheid en kennis voor een erkende sociale economie

Om ervoor te zorgen dat de sociale economie in de hele EU ten volle worden erkend en gewaardeerd, is er behoefte aan een sterkere empirische basis en toegankelijke en beter vergelijkbare statistieken in de lidstaten. Bovendien vereist gegevensgestuurde beleidsvorming ter ondersteuning van de sociale economie duidelijke toegankelijke

informatie, uitgesplitste gegevens en regelmatige communicatie, alsook één toegangspunt tot EU-middelen.

Kernactiviteit 5: de kennisbasis van de sociale economie opbouwen

Momenteel zijn de gegevens over de sociale economie versnipperd, waarbij verschillende methoden het voor beleidsmakers moeilijk maken om doeltreffende maatregelen te ontwikkelen, de voortgang te monitoren en de impact aan te tonen. Door de statistieken uit te breiden en over te stappen op een meer systematische aanpak van gegevensverzameling, kunnen concepten beter op elkaar worden afgestemd, kan het ontwerp en de doelgerichtheid van het beleid worden verbeterd en kan voor beleidsmakers, markten en het publiek de bijdrage van de sociale economie aan een concurrerende en inclusieve economie duidelijker worden gemaakt.

Om gegevens en statistische kennis uit te breiden en te bevorderen en een kennisbasis van de sociale economie op te bouwen, zal de Commissie:

- **streven naar een meer systematische aanpak van gegevensverzameling**, onder meer door de lidstaten te ondersteunen bij het opstellen van satellietrekeningen voor de sociale economie en door nationale proefprojecten te financieren voor het verzamelen van gegevens over de sociale economie via de nationale statistische ondernemingsregisters en loonstructuuronderzoeken, waarbij waar mogelijk gebruik wordt gemaakt van administratieve bronnen om extra rapportagelasten te vermijden.
- **de EU-gateway voor de sociale economie uitbreiden om gegevensuitwisseling te verbeteren en de transparantie te vergroten**, om een gestroomlijnde toegang te bieden tot publicaties, gegevensverzamelingen, methodologieën en nationale portalen.
- **de EU-inventarisatie van sociale ondernemingen actualiseren** ⁽³⁸⁾.
- een verslag van de Geces publiceren met praktische aanbevelingen voor het verzamelen van gegevens over de sociale economie.

Uitgelicht: de sociale economie en democratie

*Volgens de Speciale Eurobarometer over de sociale economie in het leven van de Europeanen heeft 18 % van de Europeanen zich de afgelopen vijf jaar als vrijwilliger ingezet voor een organisatie van de sociale economie en is 13 % lid van een dergelijke organisatie. **De bekendheid met het concept van de sociale economie is echter matig en loopt sterk uiteen tussen de lidstaten.** Organisaties van de sociale economie dragen bij tot een democratischer samenleving, aangezien zij zich richten op burgerparticipatie, het oplossen van gemeenschapsproblemen en participatieve governance. Zij vervullen vaak de rol van “scholen voor democratie” en bevorderen transparantie, verantwoordingsplicht en vertrouwen in besluitvormingsprocessen. De sociale economie kan dan ook een bijdrage leveren aan en profiteren van diverse EU-initiatieven op het gebied van democratie en burgerparticipatie, zoals het **Europees schild voor de democratie** ⁽³⁹⁾. Een sterke sociale economie kan ook bijdragen aan een levendige ruimte voor het maatschappelijk middenveld door de capaciteit, de zichtbaarheid en de grensoverschrijdende samenwerking van maatschappelijke organisaties te versterken. Overeenkomstig de **EU-strategie voor het maatschappelijk middenveld** ⁽⁴⁰⁾ neemt de Commissie maatregelen om een gunstiger klimaat te scheppen voor deze organisaties, die vaak deel uitmaken van de sociale economie, waaronder maatregelen om een billijke*

4. CONCLUSIE: EEN VERNIEUWDE AGENDA VOOR EEN STERKERE SOCIALE ECONOMIE

Sinds de goedkeuring van het actieplan voor de sociale economie in 2021 heeft de sociale economie in heel Europa een nieuwe impuls gekregen. Het heeft gezorgd voor een samenhangend EU-kader, tal van instrumenten en programma's ingezet en de zichtbaarheid van de sociale economie op de nationale en EU-agenda's vergroot. Met de uitvoering van het actieplan en de aanbeveling van de Raad van 2023 over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie is al tastbare vooruitgang geboekt. Steeds meer lidstaten ontwikkelen strategieën, rechtskaders en financieringsstromen. Er zijn nieuwe steunmechanismen in opkomst en overheidsinstanties, financiële actoren en het publiek worden zich steeds meer bewust van de sociale economie. Deze vooruitgang laat zien hoe relevant het actieplan is en bevestigt dat gerichte EU-maatregelen tastbare voordelen kunnen opleveren voor organisaties van de sociale economie en de gemeenschappen die zij dienen.

Toch zijn er nog aanzienlijke lacunes en uitdagingen. De sociale economie wordt nog steeds niet in alle lidstaten en regio's op consistente wijze erkend of ondersteund. Veel organisaties hebben nog steeds te maken met rechtsonzekerheid en problemen bij de toegang tot opleidingen, markten en financiering. Het potentieel van de sociale economie is nog niet voldoende geïntegreerd in het algemene beleid. Dit zorgt voor een ongelijk speelveld, dat nog wordt verergerd door het specifieke bedrijfsmodel. Om ervoor te zorgen dat de sociale economie zich in alle gebieden en sectoren kan ontplooiën, moet in de volgende fase van de uitvoering van het actieplan prioriteit worden gegeven aan het dichten van deze lacunes.

De Commissie zal ernaar streven de sociale economie verder te integreren in het beleid en de programma's van de EU. Daartoe roept zij het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Europees Comité van de Regio's, de Europese Investeringsbank Groep en andere EU-agentschappen en -organen op om samen te werken om het potentieel van deze agenda ten volle te benutten.

Het is van essentieel belang om de uitvoering te monitoren. Daartoe zal **de Commissie bij de uitvoering en monitoring van het actieplan een gecoördineerde en geïntegreerde aanpak hanteren**. De EU-gateway voor de sociale economie zal regelmatig updates over het uitvoeringsproces verstrekken. Daarnaast wordt de lidstaten aanbevolen om, overeenkomstig de aanbeveling van de Raad van 2023, in 2027 en 2032 aan de Commissie verslag uit te brengen over de voortgang die zij hebben geboekt bij de ondersteuning van de sociale economie. De deskundigengroep inzake de sociale economie en sociale ondernemingen blijft een belangrijk platform voor dialoog, intercollegiaal leren en cocreatie.

Door de kracht van de sociale economie ten volle te benutten, kunnen we vormgeven aan een Europa waarin gemeenschappen en de planeet centraal staan, en zo de weg vrijmaken voor een rechtvaardigere, duurzamere en concurrerendere toekomst.

(¹) [“Benchmarking the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem”](#), 2024.

-
- (²) [COM\(2021\) 778](#).
- (³) [PB C 428 van 13.12.2017, blz. 10](#).
- (⁴) “[Social economy in the life of Europeans – Eurobarometer report](#)”, 2025.
- (⁵) “[Much more than a market: Speed, security, solidarity – Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU citizens](#)”, 2024.
- (⁶) [PB C, C/2023/1344](#).
- (⁷) [SWD\(2023\) 211](#).
- (⁸) [SWD\(2023\) 212](#).
- (⁹) “[Study on State aid for access to finance for social enterprises and for the recruitment of disadvantaged workers in the form of wage subsidies](#)”, 2024.
- (¹⁰) [Verordening \(EU\) nr. 651/2014 van de Commissie](#).
- (¹¹) [Verordening \(EU\) 2023/2831 van de Commissie](#).
- (¹²) [Verordening \(EU\) 2023/2832 van de Commissie](#).
- (¹³) [Besluit \(EU\) 2025/2630 van de Commissie](#).
- (¹⁴) [SWD\(2025\) 333](#).
- (¹⁵) Zie <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/>.
- (¹⁶) De bedragen zijn een schatting, aangezien het niet in alle gevallen mogelijk is om een nauwkeurige uitsplitsing te geven van de toegewezen bedragen en de gemobiliseerde investeringen op basis van goedgekeurde InvestEU-activiteiten.
- (¹⁷) Uit gegevens van ADIE, de grootste Franse microfinancieringsinstelling met bijna 100 000 actieve cliënten, waarvan een derde een minimumuitkering ontvangt en een vijfde geen diploma heeft, blijkt dat 93 % van de cliënten twee tot drie jaar na het ontvangen van een lening nog steeds beroepsmatig actief is en dat 82 % van de opgerichte bedrijven nog steeds actief is (2025, [Etude Impact Adie ZRR](#)).
- (¹⁸) [Verordening \(EU\) 2021/1057](#).
- (¹⁹) [Verordening \(EU\) 2021/1058](#).
- (²⁰) [Verordening \(EU\) 2021/241](#).
- (²¹) Zie <https://socialinnovationplus.eu/>.
- (²²) Beschikbaar op <https://link.europa.eu/jpJ6xv>.
- (²³) “[Policy Guide on Social Impact Measurement for the Social and Solidarity Economy](#)”, 2023.
- (²⁴) Impact Europe, “[The Size of Impact: Main takeaways from the European impact investing market sizing exercise](#)”, 28 november 2024.
- (²⁵) European Microfinance Network and Microfinance Centre, “[Survey on Microfinance in Europe – 2025 edition](#)”, 2026.
- (²⁶) Beschikbaar op: <https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/>.

-
- (²⁷) Gegevens per 31 januari 2026.
- (²⁸) “[Benchmarking the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem](#)”, 2024.
- (²⁹) “[Social economy in Europe – Contributing to competitiveness and prosperity](#)”, 2025.
- (³⁰) [COM\(2021\) 345](#).
- (³¹) [COM\(2025\) 872](#).
- (³²) [JOIN\(2025\) 26](#).
- (³³) De Commissie heeft een herziening van de algemene groepsvrijstellingsverordening in gang gezet en zal nagaan of en hoe deze moet worden aangepast, onder meer wat betreft de regels inzake steun voor sociale ondernemingen, opleiding en werkgelegenheid, en de aanwerving van kansarme werknemers.
- (³⁴) [COM\(2025\) 378](#).
- (³⁵) [Verordening \(EU\) nr. 345/2013](#).
- (³⁶) [Verordening \(EU\) nr. 346/2013](#).
- (³⁷) [COM\(2025\) 1025](#).
- (³⁸) De meest recente inventarisatie is te vinden op <https://link.europa.eu/Wn7Nmq>.
- (³⁹) [JOIN\(2025\) 791](#).
- (⁴⁰) [COM\(2025\) 790](#).